

محراب

انفروقی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعه
شیدیلک اون بش کونده نشر اولونور

منه جهات :

۶۵	فلسفه نشر یاتنده برترقی خطوه سی	« مصاحبه »	محمد امین
۶۷	ابن تیمیه	« تاریخی »	شرف الدین
۶۸	شهاب الدین سهروردی	« فلسفی »	یوسف ضیا
۶۷	بیلد زلره قدر	« ادبی »	ملک ضیا
۶۸	مثل اعلا	« کلامی »	شرف الدین
۶۹	قیرغیز وقازاقلر	« اتنوگرافی »	رفت
۷۰	بروسه شهری	« جغرافی »	محمد شرف
۷۱	حی بن یقظای	« رومان »	ابو طفیل
۷۲	غزل	« شعر »	محمد صدیقی
۷۳	صیرچه سرای	« شعر »	حسن عالی
۷۴	ذلیخا	« شعر »	عابد
۷۵	ماضی	« شعر »	اسماعیل نامی

شهزاده باشی : اوقاف اسلامیة مطبعه سی

اولارق قيدايدەلم كە بونلرك سوزلرى على الا كثر سجع وفاقه ايله مزيندر. شعره فوق العاده استعدادلرى وهوسلرى واردر حكايله، افسانهلر ماصاللر، بيلمجهلر ا كثر يتله منظومدر. آرالرنده (اوله كچى = شاعر) (جروجى = مداح) (باقسى = كاهن) لر بيوك ېرنفوزده مالكدرلر. بونلر، طبق اجدادىمىز كې (أو) تعبير ايتدكلرى كچه دن چاديرلرده اوطورورلر باشليجه سوت ويغورت، قيميزوات ايله تعيش ايدرلر. غايت قناعتكار، جسور، متحمل و غايت مسافر پروردلر.

علمه و علمايه فوق العاده حرمتكاردرلر. بر خواجه، معلم ويا طلبه كنديلرينه مسافر كلديكى زمان بن مسافر ايدە جكم ديه مجادله ايدرلر. بعضاً بر معلمى پايلاشمق مسئله سنده ايكي قيله آراسنده اوزون اختلافلر و منازعلر تحدث ايدر بوكا رغماً الآن يوزده دوقسان بشى آميدر. اوقور يازانلر ايچنده اولدقجه عالم پك آزدر. بونكله برابر اورالرده دولاشان سورولرله ميسيونرلر قارشى متانتلرىنى محافظه ايتمشلر و ميسيونرلر ك فعاليتنى ثمره سز بر اقمشلردر. اسكى چار حكومتى انتشار معارفه مانع اولديغى كې آيروجه، بوصاف تورك كتله سنى روسلاشديرمغه چاليشردى و حقى روس چارى رسماً بونلرك مسلمان اوليوب شامانى اولدقلىرىنى اعلان ايتمش و ينه ثمره سز قالمشدى. بونلرك بتون بو هجوملره مقاومت ايتمه لر ينك سىرى سجيە لرنده و متانتلرنده در. بوكون آلتى مليونه قريب تخمين ايديلن بوتوركلر ينه تماميله حيات عرفاندن محروم و بر جوق مهالكه معروضدرلر.

توركستانلى : رفعت

جغرافى :

بروسه شهرى .

حالا، مملكتمىز كىكى تحرير نفوسى ياپيلمديغندن بروسه نك حقيقى مقدار نفوسى معلوم دكلدر. صوك بيللرده استيلا، استخلاص كې بر جوق انقلاب و وقايه ضحنه اولدى. مثبت، منفى مهاجرتلرله نفوس، مد و جذر كې دالغالاندى. فقط صوك دفعه خرسيتيان عناصر، يونان اردوسيله برابر قاچدقلىرىدن ا كثر بىسى فرانسىز اولمق اوزره جزئى اجنييدن ماعدا، شهرده ۵۵ - ۶۵ بيك كيشى تخمين ايتمك مبالغه اولماز. حوالى توركلرينك آز بر قسمى كوچه يعنى چوبان حياتى كچيرمكده در. بونلرك اك معروفى ارطوغرول سانجاغى داخنده چاديرده ياشايان قره كچلى عشيرتى در. قره

کچیلی نجیب خاص برتورک عشیرتی در. ابتدائی صفوت و قدیم عادتلرخی ترک ایتمه مشلردر. بر قسم نسیلاً، قره قویونلیلردن اینن تورکنلرده وارددر. بونلر، وقتله پای تختلری قونیه ده (سلطان روم) نامی آلتنده حکومت قوران سیلچوقی شهزاده لرینک چیقدیغی عشیرتدر. قره کچیلی افرادی اسکیشهر، سکود، کوتاهیه، اسکیشهر طرفلرنده اوتوز ایکی کوی اشغال ایدمچک قادار چوقدر.

حیات اجتماعی. — بروسه لیلر، تورکارک عمومیتله حائز اولدقلری ذکاء، چالیشقانلیق، صبر، مهارتپرورلک، حیسارت کی اوصاف اخلاقیه و مزایای خصوصیه بی تماماً کوسترر. مملکتک یرلی اهالیسی اجداده، ملی عنعنله فضلله حرمتکار اولدقلرندن حیات خصوصیه واجتماعیه لریده محافظه کاردرلر. «اهالینک سیماسنده سادگی، صفوت لمعان ایدیور. ناصیه لریده بکارت روحیه لری اوقونیور. زمانک تأثیرات سیئه سندن بو محیطک آزاده یاخود خفیف صورتده مصاب اولدیغی پک آشکار بر صورتده کورونیور. حال ابتدائیسینده طبیعت نویررسه آز چوق رضا کوستریلور. فضلله شی بکله نیلمیور. اهالی بابالردن آلدقلری تربیه و اصولی عیناً اولادینه تلقین ایتکدن باشقه بر وظیفه دوشونیور.» [۱] بر اثرده بروسه اهالیسی حقنده شویله دنیلور:

عثمانلی ایمپراطورلغنده هیچ بر نهرک اهالیسی بروسه لیلر قادار حلیم، چالیشقان، سویملی دکلدرلر. خصوصیه مسلمانلر صفوت قلبیه لری، اجنیلره حسن قبول واکرام کوسترمکله تمایز ایدر. بوده بروسه لیلر حقنده اونوتولماز خاطره لره وسیله اولور.

معارف و علمی مؤسسه لر. — بروسه تورکیا مراکز علمیه سندن بری عداولنه بیلیر. اوتهدنبری صنوف ابتدائیه و تالیه سیله، سلطانی، دارالمعلمین، عسکری اعدادیسی، صنایع، زراعت کی مسلك مکتبلرخی احتوا ایتکده ایدی، عملی نظری ایپکچیلک صنعتی ایچون یکانه «دارالحریر» ده ۱۲۰۴ تاریخنده بروسه ده تأسیس اولونمشیدر [۲]. بروسه بی ایپکچیلک حاله قومقده بو مؤسسه نک فوق العاده خدمتی اولمشیدر. احصائیات پونی مکمللاً اثبات ایدیور.

شهرده متعدد ابتدائی رشدی درجه ده مکتبلر وارددر. اصول تدریس اعتباریه محتاج اصلاحدرلر. تقریباً یاریم عصره یاقین رفیق پاشانک بروسه والیلکی اثناسنیده مرحومک

[۱] آنادولوده طنین: احمد شریف، ص: ۳۰. تاریخ ۱۳۲۵.

[۲] Loguide bleu crisa Constantinople ص ۳۶۸.

هولیه روشکسپزدن ترجه ايتديكى قيمتلى ائ ايشك ايلك دفعه بروسه ده ياديرديغى تياروده وضع صحنه ايدلايككى تحظر ايتكم لازمدز .

صنعت . — بروسه توركيانك ايبك صنعت و تجارتى خصوصنده اك بويوك صرا كز صناعيه سندن برى در . محلى ، مهم صنعت ايبكجيك اولديغدن تماماً فرانسه نك ليون شهريه قابل مقايسه در . بروسه تاريخاً پك اسكى زمانلردن برى مهم ايبك استحصال مركزلرندن برى اولارق كوزوكور . ايبكجيك تاريخى تدقيق ايدن ليونلى (Pariset) بروسه ده ايبكجيك انكشافى ژوستينه زمانه ودها صوكراده فتوحات اسلاميه نك ايلك عصرلرينه مصادفدر ديور . قديمى بروسه آوروپا پياسه لرينه خام ايبك اخراج ايتديكى حالده محل استحصالى بيلميوردى . بو آنجق ۱۸۵۸ ده معلوم اولايلمشدر . بو تاريخدن اعتباراً بروسه ، تيمور طاش ايبكلى لوندره ، ليون پياسه لرنده رغبت ، شهرت قازانمشدر . بروسه ده ايلك حرير قابريقه سى كشادى ۱۲۶۱ (۱۸۱۵) ده تصادف ايدر . ترقیات پك سريع خطوه لرله ايلرله يور . ۱۲۶۸ ده ديكر بويوك بر قابريقه آچيلدى . ۱۲۷۲ (۱۸۵۶) سگسان بش بويوك قابريقه ايشليوردى . نسج ايديلن قوماشلر جيچك ، نقش وسائر اعتباريله بر طاقم خصوصى اسملر آلرلر : سليميه وسائر بروسه ده ايبك بوجكنك يتشمه سى ماده غدائيه سى تشكيل ايدن دوت آغاچلرينك مبذول اولمسندن در . ايبكجيك بويوك برزوت منبى اولديغى بيلن خلق سائر محصولاته عائد اراضى يي دوتلق حاله افراغ وبو آغاچلرك غرس وانكشافه فوق العاده اهمام ايتكده در . ترجيحا دلارى چوق ، ياراقلى داها مغدى اولان (Mullicaub) جنسى ديكيور . فقط ۱۸۶۹ ده سويش قنالى طريق بحريسنك كشادى چين و ژاپون ايبكلى آوروپا پياسه سنه ياقلاشديردى . كرك بو رقابت وكرك ايبك بوجكلى عارض اولان مستولى خسته لقلى (قره طابان ، بايغىلق ، بهرين فلاشبرى) ۱۲۷۳ - ۱۲۷۸ ده ايبكجيكلى محو ايتدى . ۶/۷ ميايون كيلو ايبك استحصالى ۲/۳ كيلويه دوشدى . فقط لوئى باستورك ايبك استحصالى همچون كندينه مخصوص كشف ايتديكى فنى بر اصولى (۱۲۸۳) سايه سنده خسته لقدن عارى تخم استحصاله موفقيت حاصل اولدى . ۱۲۹۲ ده خارجه ايبك سوق ايدلى . ۱۸۸۱ - ۱۸۸۸ سنه لرى آراسنده دوام ايدن اوزون تجربه لردن صوكر بروسه ده حريردارالعليمى آچيلدى حكومت كونا كونا مسابقه لرله بو صنعتك ترقى به انكشافه يارديم ايتدى . خلاصه بروسه توركيانك ايبكجيك مركزى اولديغدن بو صنعتك توسع و غصريلشديرلمسى اقتصاداً پك بويوك فائده لر تأمين ايدكده چكدر . ديكر طرفدن

پاموق منسوجاتده اعمال ایدیه بیلور . بو تقدیرده بروسه تورکیانک ساده (لیون) ی دکل ، عینی زمانده (مانچستر) ی ده اولماسنده هیچ مشکلات یوقدر . بروسه ده حریر و منسوجات صنعتدن باشقه کیتدجه تکامل ایدن خالیجینی کلیر . عربہ اعمال صنعتی ده پک مترقی در . دکر منجیلاک ، و دباغنده نسبة ایلر وده در .

قابلیجه لر . — بروسه نك کو کوردی ، دمیرلی (چلیک) صیجاق صولری بوتون شرقده حائز شهرت اولدیغی هر کسجه معلومدر . رومالیر قابلیجه لره اهمیت ویرمه مشلدر . حالبوکه بیزانسلیلر برایکی قابلیجه تأسیس ایتدیله . بوجله دن اولمق اوزره بروسه نك غرب جهته تصادف ایدن صرترلر اوزرنده کوچوک برکوی تأسیس ایتدیله . نوراسی ، شیمدیکی (چکرکه — Pytia) در . بوراده کی صیجاق صو منبعلری حسیله استانبولدن برچوق زائرلر کلیر . بیزانس ایمپراطورلری تنزه واستحمام ایچون بروسه یه کلیرلردی . حق (ژوستینیئن) نك زوجہ سی ایپراطور یچہ تہ اودورا درت بیک معیتله بروسه یه کیدرک قابلیجه ده عالم لریا پمشدی . (۵۲۵ م) روم مورخلرینک تفصیلاتنه نظراً قارلسباد کی تنزه و ذوق محللری واردی . او وقت قابلیجه نك زمینی دیوار ، قہلری موزاییق و چینی لرله مزین و موشح اولدیغی کی حوضک اطرافنده قرطبه ده کی الحمرا سرائینک آرسلانلرینی تقلیداً اغزلرندن صوفیشقران هیکلر بولنیورمش . بوحماملرک عثمانیلر زماننده بیوک برموقع واقباله مظهر اولدیغی اولیاچلبی دن اوکره نیورز : « ... یوزی متجاوز نعلین سوار ناطوره لری و نیجه محبوب ذلاکاری حوضک اوزرنده یوز ذراع قدنده آلتیوز قدر جام بلور ایله مزین برقبه نیدکونی و صوک بهار زمانی عاشقان صاف دها چوق اولوب هله شب یلدا ده قابلیجه لری شمع کافوریلر ایله چراغان ایدوب هر کس یارانيله حوضه کیرر ، کیمی طاوس کیمی کبوتر طاقله سی آتوب غواصلق ، کونا کون لبعده بازلق ایدرلر . » [۱] بروسه ده موجود قابلیجه لر اوتوزی متجاوزدر . فقط منبع اعتباريله درت در .

- | | | |
|---|---|---------------------|
| ۱ — یکی قابلیجه وقاینارجه | { | کبریتلی صیجاق صولر |
| ۲ — بیوک و کوچوک کو کوردی | | |
| ۳ — اسکی قابلیجه و چکرکه حاملرینی بسلین قاینق | { | متفرق دمیرلی وسائرہ |
| ۴ — قره مصطفی | | |

یکی قابلیجه نك بناسی اسکی در . رستم پاشا طرفدن تجدیداً انشا و توسیع ایدلمشدر . بیوک ، کوچوک قابلیجه لره پک اسکی زماندنبری موجوددر . مع مافیه برنجیسنک مشتملاتی

مراد اول معرفتیه انشا ایکنجیسی ییلدیرم بایزید طرفدن تعمیر واحیا ایدلمشدر .
بونلرک ایچنده بیوک ، درین ، صیجاق صو حوضلری وارددر .

قارا مصطفی قابلیجه سنک صوینی غایت براق اولق حسیله کوموش صوینی نامی
ویرلمشدر حامض کبریتی حاوی دکلدر چکرگه ده بوی کوزهل ، سرونار حسی کوزهل
کدونه بوصودندر . صیجاق صولرک خواص طیه وشفاهی سی مجربدر . کوکورلی صولرجلده .
مفصل خسته لقلرینه ، قره مصطفی التهاب رحم ، سیکر ، وقتسز اختیارله نافعدر .

تجارت ، یولار و دمر یوللری . — بروسه حوالیسی کوچوک آسیا یاریم
آداسنک غرب شمالیسنه دوشر . موقعاً بیوک استحصال ویا استهلاک ، ترانسیت
مرکز لری آره سنده وعمومی آمدشد وشبکه خطلری اوزرنده دکلدر . آرقه سی جیم
داغ عارضه سیله قابیلدر . مناقلات اوزون و کوچدر . بروسه ؛ مرمره حوضه سنه جنوب
ساحلنک یعنی مودانیه نک ایچ حوالیسی (هنترلاندی) نظریله باقابیلرز . طویراق و حیوان
وحاصلاتنک بعض قسملرینه (اوزوم ، کستانه ، زیتون ، پینیر) عائد تجاری مناسبات
استانبولک مستهلک اهایلیسیله در . بونکله برابر حوالیسنک برچوق محصولاتی بروسه
بازار لری و بروسه بازار لری واسطه سیله صاتیلدیغندن مهم مقدارده تجارتده بولنور .

بوتجارتک اهمیتته بناءً تسهیل مناقلات ایچون حکومت (۱۲۹۰ - ۱۲۹۱) ده
بر متره عرضنده دار خطلی برشمندوفر انشاسنه باشلامشده برچوق سنه لر ایشله دیله مه مشدر .
نهایت (۱۹۹) سنه امتیاز (ژورژ نا کلی کرسه اسمنده برآدمه ویرلدیکندن مرقوم
کذرکاهنده بعض تعدیلاتله (۱۸۹۲) ده رسم کشادینه اجرا ایتمشدر . مودانیه موقعی
سطح بحردن (۴،۴۰ م) یوکسک اولدیغندن تره ن بروسه اوواسنه داخل اولابیلیمک ایچون
ومرمره قارشی اوراق سد لر حالده صیره لانان تپه لردن مرکب ساحل سلسله سی آشوق
مجبوریتنددر . بناءً علیه خط یور و کلی موقعنه قدر (۱۰،۴۱۶) متبادیاً یوکسه لهرک الک
مرتفع نقطه سی اولان بو موقعده (۱۲۱۷) یه واصل اولور . مورادیه موقعنه قدر
(۲۲،۴۳۶ ک . م) تدریجاً اینه رک (۶۸،۲۲ م) تنزل ایدر . بو اورا جقده برمدت افقی
بر استقامت تعقیب ایده رک ۳۱ نجی کیلومترده ۱۳۶،۳۰ م ارتفاعه واصل اولور .
عجملر موقعنده (۱۰۰،۴۰ م بروسه کیلوموقعنده (۳۸،۴۸ ک . م) ۱۲۰،۷۵ خطک منتهاسی
(۴۱ ک . م) ده ۱۱۲،۷۵ م بروسه موقعنده ۱۵۲ م ارتفاعده در .

جما ۶ متر در .

بول اوزرنده ايکيسي بويوك اولمق اوزره
متعدد معدنی کوپرولر وارد .

یوللار :

بروسه منتظم بر شوسه ایله مودانییه
مربوطدر .

دیگر جهتدن کشیش داغلك اوکنده کی
کنیش اووادن کچمک اوزره اوزون برشوسه
وارد . بو شوسه اوزرنده بروسه یاری
مسافه یی تشکیل ایدر . یعنی صاغنده یکیشهر -
بیله جک واسطه سیله بغداد دمیر یولی خطنه
صولده قره جه بك (میخالج) - باندومه
ایله مرمریه محصولانی سوق وعینی وجهله
ادخالاتی آلابیلور . کیلر اوزاغنه برده طرق
خصوصیه یه مالکدر .

ماضی

ماضیه دالارق دوشوندیم ینه ،
هجران یاشلرینک سیلی بیتیمور .
بوسودا باشمدن نیچون کیتیمور ؟
ایچندن یانیور بوخته سینه .

غربته برخیال کی دولاشدم ،
داغلی روزکارله برابر آشدم ،
دم اولدی ، صاندم که ، یاره اولاشدم ،
آکلادم نهایت وصلت : افسانه .

کول خراب اولدی ، کیتدجه خراب ،
بوکون اوندن قالان : برآووج تراب ،
ای نامی ، اوسنی آلداتان سراب ،
سونیور اوزاقده کندی کندی .

اسماعیل نامی

(۱) مودانییه بروسه یه - یکیشهر - بیله جک خط عمومی ۱۲۸ ک . م

(۲) بروسه - قره جه بك - باندومه " " ۹۸

(۳) مدانییه - بروسه " " ۳۱

محمد شرف

